

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Дисертаційна робота Осіннього Івана Анатолійовича на тему «Підготовка майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

1. Актуальність дослідження та його зв'язок із планами наукових робіт установи

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена сучасними тенденціями розвитку громадського здоров'я, цифровою трансформацією системи охорони здоров'я, поширенням медичної дезінформації та зростанням суспільного запиту на доступне, доказове й етично відповідальне медичне просвітництво.

Сучасна професійна діяльність лікаря не обмежується діагностичною, лікувальною, профілактичною та реабілітаційною функціями. Вона передбачає здійснення цілеспрямованої просвітницької взаємодії з пацієнтами, їхніми родинами та різними категоріями населення, спрямованої на формування медичної грамотності, профілактичної поведінки, культури здоров'я та усвідомленого ставлення людини до власного фізичного і психічного благополуччя.

Особливої значущості проблема набуває в умовах наслідків пандемії COVID-19, поширення хронічних неінфекційних захворювань, погіршення психічного здоров'я населення, цифровізації інформаційного простору, активного розповсюдження медичних міфів і псевдонаукового контенту. Для України актуальність медичного просвітництва посилюється наслідками повномасштабної війни, зростанням потреб населення в медичній, психологічній і реабілітаційній допомозі.

Нормативно-правове підґрунтя дослідження становлять закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», документи, що регламентують розвиток системи охорони здоров'я та професійну підготовку фахівців за спеціальністю 222 «Медицина», а також рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо зміцнення здоров'я, розвитку громадського здоров'я та підвищення рівня медичної грамотності населення.

Аналіз сучасної теорії та практики професійної підготовки майбутніх лікарів засвідчив, що просвітницька складова представлена в освітньому процесі переважно фрагментарно. Недостатньо розробленими залишаються педагогічні механізми цілеспрямованого формування готовності майбутніх лікарів до просвітницької діяльності, її структура, критерії, показники, рівні сформованості, відповідна науково-педагогічна технологія та навчально-

методичне забезпечення.

Отже, актуальність дослідження визначається необхідністю теоретичного обґрунтування, розроблення й експериментальної перевірки науково-педагогічної технології підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Дисертація відповідає основним напрямам досліджень кафедри психології та педагогіки ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», проведених у межах комплексних наукових тем «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0117U000784) та «Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U200059). Тему дисертації затверджено вченою радою ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (протокол № 8 від 7 листопада 2023 року).

2. Особиста участь автора в одержанні конкретних наукових результатів, викладених у дисертації

Дисертація є завершеною науковою працею, виконаною особисто І. А. Осіннім у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Робота містить нові наукові положення, теоретичні узагальнення, методичні розробки та висновки, сукупність яких становить внесок у розвиток теорії і методики професійної освіти.

Здобувачем самостійно визначено науковий апарат дослідження, проаналізовано українські та зарубіжні наукові джерела, уточнено понятійно-категоріальний апарат, обґрунтовано сутність і структуру готовності майбутніх лікарів до просвітницької діяльності, розроблено критерії, показники та рівні її сформованості.

Особисто автором розроблено й теоретично обґрунтовано науково-педагогічну технологію підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності, матрицю міждисциплінарної інтеграції, навчально-методичний семінар-практикум для науково-педагогічних працівників, авторський тренінг, міждисциплінарні кейси, практикоорієнтовані та проєктні завдання, банк студентських просвітницьких проєктів, просвітницьких текстів і цифрового медіаконтенту, методичні матеріали з організації просвітницьких кампаній і критеріально-діагностичний інструментарій.

І. А. Осіннім організовано педагогічний експеримент, здійснено кількісний і якісний аналіз одержаних результатів, їх статистичне опрацювання, інтерпретацію й узагальнення. Усі наукові публікації за темою дисертації підготовлено автором одноосібно.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень і рекомендацій

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, результатів та висновків дисертації забезпечено належною теоретико-методологічною основою дослідження, використанням комплексу взаємопов'язаних методів, відповідних меті й завданням роботи, достатньою тривалістю дослідно-експериментальної

роботи, поєднанням кількісного та якісного аналізу одержаних даних.

Теоретичну основу дослідження становить інтеграція аксіологічного, компетентнісного, особистісно-діяльнісного та контекстного підходів. Використано принципи гуманізму й етичної відповідальності лікаря, міждисциплінарної інтеграції, адресності та комунікативної адаптивності просвітницької діяльності.

У дослідженні застосовано теоретичні методи аналізу, порівняння, систематизації, узагальнення та інтерпретації наукових джерел і нормативно-правових документів; емпіричні методи анкетування, тестування, бесіди, педагогічного спостереження, самоспостереження, експертного оцінювання, аналізу продуктів навчально-професійної діяльності студентів і самоаналізу; педагогічний експеримент, що охоплював констатувальний, формувальний і контрольний етапи.

Дослідно-експериментальну роботу проведено впродовж 2021–2025 років на базі Приватного закладу вищої освіти «Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я» та Дніпровського державного медичного університету. До експерименту залучено 94 здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Медицина» спеціальності 222 «Медицина», з яких 51 особа увійшла до експериментальної, 43 особи — до контрольної групи, а також 21 викладача.

Результати формувального етапу засвідчили статистично значущу позитивну динаміку сформованості готовності студентів експериментальної групи. Частка здобувачів із високим рівнем готовності зросла з 11,8 % до 39,2 %, із середнім — з 37,2 % до 51,0 %, тоді як частка студентів із низьким рівнем зменшилася з 51,0 % до 9,8 %. У контрольній групі зміни були значно менш вираженими.

Достовірність одержаних результатів підтверджено за критерієм Пірсона χ^2 . На контрольному етапі узагальнене емпіричне значення критерію становило 12,2114 та перевищило критичне значення 5,99. Це дало підстави відхилити нульову гіпотезу й підтвердити, що зафіксовані позитивні зміни є результатом упровадження авторської науково-педагогічної технології.

4. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

уперше розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено науково-педагогічну технологію підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції, побудовану на інтеграції аксіологічного, компетентнісного, особистісно-діяльнісного та контекстного методологічних підходів, яка реалізується через взаємодію концептуально-цільового, організаційно-підготовчого, змістово-процесуального та рефлексивно-коригувального етапів;

обґрунтовано матрицю міждисциплінарної інтеграції, що забезпечує координацію змісту освітніх компонентів навколо актуальних медико-соціальних проблем, інтеграцію просвітницької складової у професійну підготовку майбутніх лікарів, поетапне формування мотиваційного, змістово-комунікативного й організаційного компонентів готовності, а також поєднання практичної просвітницької діяльності студентів із використанням сучасних

цифрових технологій;

уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема зміст понять «лікар-просвітник», «просвітницька діяльність лікаря», «готовність майбутнього лікаря до просвітницької діяльності»; обґрунтовано авторське трактування готовності майбутніх лікарів до просвітницької діяльності як інтегрального професійно-особистісного утворення; визначено її структуру, критерії, показники та рівні сформованості;

удосконалено зміст, форми, методи, цифрові засоби та навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх лікарів шляхом інтеграції просвітницької складової в освітні компоненти, практичну підготовку та міждисциплінарну взаємодію; використання інтерактивних, кейс-орієнтованих, тренінгових, проєктних, симуляційних і цифрових технологій; залучення здобувачів до практичної просвітницької діяльності, створення цифрового медико-просвітницького контенту та реалізації просвітницьких ініціатив для різних категорій населення;

удосконалено інтегрований профіль компетентностей лікаря-просвітника, що узагальнює медичні, психолого-педагогічні, комунікативні, організаційні та цифрові компетентності, необхідні для ефективного здійснення просвітницької діяльності;

систематизовано напрями просвітницької діяльності лікаря відповідно до сучасних потреб системи охорони здоров'я шляхом виокремлення профілактично-превентивного, консультативного, реабілітаційно-абілітаційного, медико-психологічного, професійно-освітнього та цифрово-комунікаційного напрямів;

набули подальшого розвитку теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності, що враховують сучасні тенденції розвитку громадського здоров'я, цифрової трансформації системи охорони здоров'я, поширення концепції медичної грамотності населення та міжпрофесійної взаємодії;

набули подальшого розвитку організаційно-педагогічні підходи до інтеграції просвітницької діяльності у зміст професійної підготовки майбутніх лікарів і комплексний критеріально-діагностичний інструментарій оцінювання рівнів сформованості їхньої готовності до просвітницької діяльності.

5. Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення дослідження полягає в розробленні, експериментальній перевірці та впровадженні комплексу взаємопов'язаних науково-методичних і педагогічних рішень, спрямованих на вдосконалення професійної підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності.

Результати дослідження можуть бути використані під час підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 222 «Медицина», модернізації освітньо-професійних програм, навчальних планів і робочих програм освітніх компонентів, організації практичної підготовки та вибіркового освітніх компонентів, а також у системі післядипломної медичної освіти й безперервного професійного розвитку фахівців сфери охорони здоров'я.

Практичну цінність становить матриця міждисциплінарної інтеграції, яка

забезпечує координацію змісту освітніх компонентів навколо актуальних медико-соціальних проблем, узгодження результатів навчання, компетентностей, методів і форм організації освітнього процесу та цілісне формування готовності здобувачів до просвітницької діяльності.

Запропонована технологія дає змогу організувати практикоорієнтоване освітнє середовище, у якому майбутні лікарі набувають досвіду проєктування, реалізації й оцінювання результативності просвітницької діяльності, адаптації медичної інформації до рівня медичної грамотності різних категорій населення, створення цифрового медико-просвітницького контенту та реалізації просвітницьких ініціатив.

Комплексне навчально-методичне забезпечення охоплює: матрицю міждисциплінарної інтеграції; навчально-методичний семінар-практикум для науково-педагогічних працівників; авторський тренінг; систему міждисциплінарних кейсів, практикоорієнтованих і проєктних завдань; банк студентських просвітницьких проєктів; банк просвітницьких текстів і цифрового медіаконтенту для різних цільових аудиторій; методичні матеріали з організації просвітницьких кампаній; комплексний критеріально-діагностичний інструментарій оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх лікарів до просвітницької діяльності.

Основні положення та результати дослідження впроваджено у процес професійної підготовки Приватного закладу вищої освіти «Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я» (довідка № 295 від 03.10.2024 р.), Дніпровського державного медичного університету (акт упровадження від 01.06.2026 р.), ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (довідка № 410 від 25.06.2026 р.), а також у діяльність Дніпровського міського об'єднання ВТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка (довідка № 35 від 19.06.2026 р.) і Товариства з обмеженою відповідальністю «ФЕМІЛІ ВІЖН» (довідка № 4-07/2026 від 28.07.2026 р.).

6. Апробація результатів дослідження та повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях

Результати дослідження репрезентовано в доповідях і повідомленнях на міжнародних науково-практичних конференціях: «Наука та освіта в умовах викликів сьогодення» (Чернігів, 2023), «Практична психологія у сучасному вимірі» (Дніпро, 2024), «Тенденції розвитку педагогіки та освіти в умовах цифрових трансформацій (ByteEd 2025)» (Харків, 2025), «Наука і освіта в глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку» (Лубни, 2026); всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи» (Запоріжжя, 2024), «Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці» (Харків, 2024), «Соціальна робота, соціальна педагогіка, практична психологія: теорія та інноватика» (Полтава – Лубни – Миргород, 2025), «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки» (Одеса, 2025).

Результати та висновки дослідження обговорено на інтерактивному методологічному онлайн-семінарі молодих дослідників «Компетентнісні засади освітнього процесу в умовах упровадження інновацій: вітчизняний та

міжнародний досвід» (Житомир – Полтава – Київ, 2023), I Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта в сучасних викликах» (Полтава, 2025), засіданнях кафедри психології та педагогіки, щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» впродовж 2023–2026 років.

Публікації. Основні теоретичні положення й висновки дослідження відображено в 11 одноосібних публікаціях, із яких п'ять статей опубліковано в наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, шість публікацій засвідчують апробацію результатів дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є результатом самостійного дослідження І. А. Осіннього. Наукові положення, результати, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, одержано автором особисто й відображено в одноосібних наукових публікаціях.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті в наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз даних

1. Осінній І. А. Особливості підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності у межах профільного навчання. Новий колегіум. 2025. Т. 4. № 120. С. 31–36. DOI: <https://doi.org/10.34142/nc.2025.4.31>
2. Осінній І. А. Реалізація технології підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарного підходу. Педагогічна Академія: наукові записки. 2026. № 28. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19357133>
3. Осінній І. А. Структура просвітницької діяльності лікаря. Інноваційна педагогіка. 2025. Вип. 82. Т. 2. С. 127–130. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.2.22>
4. Осінній І. А. Модель підготовки до просвітницької діяльності майбутніх лікарів. Педагогічна академія: наукові записки. 2025. № 18. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15577715>
5. Осінній І. А. Суть просвітницької діяльності лікаря. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2024. Вип. 92. С. 200–204. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2024.92.33>

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Осінній І. А. Щодо просвітницької діяльності лікаря: зміст, функції. *Наука та освіта в умовах викликів сьогодення*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Чернігів, 16 грудня 2023 р.). Чернігів, 2023. С. 191–193.
7. Осінній І. А. Медико-психологічна просвітницька діяльність лікарів. *Практична психологія у сучасному вимірі*: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 26 березня 2024 р.). Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2024. С. 229–231.
8. Осінній І. А. Міждисциплінарний підхід до просвітницької діяльності лікаря. *Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з

міжнародною участю (Запоріжжя, 20 квітня 2024 р.). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2024. С. 131–133.

9. Осінній І. А. Міждисциплінарна інтеграція у підготовці майбутніх лікарів. *Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (Харків, 7 листопада 2024 р.). Харків: ХНАДУ, 2024. С. 93–95.

10. Осінній І. А. Технологічний підхід організації підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності. *Тенденції розвитку педагогіки та освіти в умовах цифрових трансформацій (ByteEd 2025)*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 17–19 квітня 2025 р.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. С. 180–183.

11. Осінній І. А. Аспекти медичного просвітництва під час війни. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 6–7 червня 2025 р.). Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2025. С. 48–50.

Дисертація складається з анотації, вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Список використаних джерел містить 215 найменувань, із них 52 – іноземними мовами. Робота містить 12 додатків на 44 сторінках, 21 таблицю та 8 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 287 сторінок, із них 206 сторінок основного тексту.

7. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту

За змістом, предметною спрямованістю, методологією, характером поставлених і розв'язаних завдань, науковою новизною та практичним значенням дисертаційна робота Осіннього Івана Анатолійовича на тему «Підготовка майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції» відповідає спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

У дисертації розв'язано актуальне науково-педагогічне завдання, пов'язане з удосконаленням змісту, форм, методів і технологій професійної підготовки майбутніх лікарів, що безпосередньо належить до предметного поля теорії та методики професійної освіти.

8. Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертацію написано державною мовою з дотриманням норм сучасного українського наукового мовлення. Стыль викладу є логічним, послідовним, аргументованим і відповідає вимогам, установленим до кваліфікаційних наукових праць. Основні поняття вжито коректно, висновки сформульовано відповідно до поставлених завдань і результатів дослідження.

9. Рекомендація дисертації до захисту з урахуванням наукової зрілості здобувача

Дисертаційна робота Осіннього Івана Анатолійовича на тему «Підготовка

майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції» є актуальним, самостійним, завершеним і цілісним науковим дослідженням, у якому одержано нові теоретичні та практичні результати, що мають значення для розвитку професійної освіти.

У процесі виконання дисертаційного дослідження І. А. Осінній продемонстрував належний рівень наукової зрілості, методологічної культури, дослідницької самостійності, професійної компетентності, здатності до критичного аналізу наукових джерел, організації педагогічного експерименту, інтерпретації емпіричних даних і практичної реалізації авторських наукових ідей.

Дисертація відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

З урахуванням актуальності теми, ступеня обґрунтованості наукових положень, достовірності одержаних результатів, наукової новизни, теоретичного та практичного значення міжкафедральний семінар рекомендує дисертаційну роботу Осіннього Івана Анатолійовича на тему «Підготовка майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції» до подання на розгляд разової спеціалізованої вченої ради та публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

ВИСНОВОК

Ознайомившись із дисертацією Осіннього Івана Анатолійовича на тему «Підготовка майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції» та науковими публікаціями, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації, а також узявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертаційна робота Осіннього Івана Анатолійовича на тему «Підготовка майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції» відповідає спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

2. Осіннім І. А. опубліковано за темою дисертації наукові праці, у яких висвітлено основний зміст дисертаційного дослідження, його наукову новизну та одержані результати. Публікації відповідають вимогам пунктів 8, 11, 12 Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

3. Дисертаційна робота Осіннього Івана Анатолійовича на тему «Підготовка майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), відповідає вимогам до дисертації, затвердженим наказом

Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

4. Рекомендувати Вченій раді ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» розглянути як кандидатури опонентів за дисертацією Осіннього Івана Анатолійовича на тему «Підготовка майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції» таких науковців:

– Кульбашну Ярославу Аркадіївну, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Навчально-наукового інституту стоматології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця;

– Федчишин Надію Орестівну, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри іноземних мов Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України;

– Гуменюка Василя Васильовича, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри медицини катастроф та військової медицини Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

5. Дисертація Осіннього Івана Анатолійовича на тему «Підготовка майбутніх лікарів до просвітницької діяльності на засадах міждисциплінарної інтеграції» може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) у разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на міжкафедральному семінарі,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

С. П. Кожушко

Секретар, кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри психології та
педагогіки ВНЗ «Університет імені
Альфреда Нобеля»

В. О. Бикова

